

Dit is de 52^e uitgave van de Historische Vereniging Bergambacht

Inhoud

Mededelingen van bestuur en redactie	Pag. 1
Van de voorzitter (<i>Peter Sluisman</i>)	Pag. 3
Het tegeltableau uit Tussenlaenen 49 (<i>Peter Sluisman</i>)	Pag. 6
Veranderingen (<i>Roel Botter</i>)	Pag. 8
Notulen Alg. Led. Verg. 10 april 2024.	Pag. 18
Kaatsen in Berkenwoude (<i>Gerit-Anne van Es</i>)	Pag. 21
Schenking Stichting Libertum	Pag. 24

Mededelingen van bestuur en redactie

In memoriam Huig Markus.

Op 14 mei 2024 overleed toch nog onverwachts ons voormalige bestuurslid Huig Markus. Huig heeft zich jarenlang als bestuurslid ingezet voor onze vereniging. Een bedachtzame man die de stem van Berkenwoude door liet klinken in ons bestuur. Wij wensen zijn nabestaanden en verdere familie veel kracht om dit verlies een plek te geven.

Verhuizing archief.

De verhuizing naar ons nieuwe definitieve home is op 10 juni afgerond met het overbrengen van het archief van De Tulp naar de bibliotheek aan de Pleinstraat. Vanaf dit moment is het een stuk eenvoudiger de digitalisering ter hand te nemen.

Rabo clubsupport

Binnenkort gaat de actie Rabo clubsupport weer van start. Leden van de Rabobank kunnen dat op drie favoriete clubs of verenigingen hun stem uitbrengen, wat resulteert in het toekennen van een bedrag aan de resp. clubkassen. We houden u op de hoogte via mail en media wanneer de stemming van start gaat.

Lezing Jan Blanken

Op 28 mei gaf Siety Meijer voor een goed bezette zaal een lezing over de beroemde Nederlandse waterbouwkundige, afkomstig uit Bergambacht, Jan Blanken. Politiek zeer flexibel, werkte hij voor de Bataafse Republiek, daarna voor Napoleon en vervolgens Koning Willem I. Hij bleek een technisch vernuft die veel voor de Nederlandse waterhuishouding heeft betekend.

Historisch Café op 22 maart en 24 mei.

Op 22 maart bezocht de heer Pedro Bourguignon van de Stichting Tamar ons café. Hij bleek gecharmeerd van een artikel over de voormalige Chr. School aan de Hoofdstraat in Winkelhof Magazine. Dit gebouw wordt momenteel grondig verbouwd tot woonruimten voor de cliënten van deze stichting. Hij vroeg of wij voor een artikel met info konden zorgen over de voormalige school. Dit verzoek is gehonoreerd. Verder deed hij de suggestie dat dit project wellicht “Achter de klok” zou kunnen gaan heten, verwijzend naar de titel van het eerder genoemd artikel in Winkelhof Magazine. Zou leuk zijn.

Mevr. E. van Dijk, uit de Benedenberg wilde het bouwjaar van haar woning weten. Wij konden haar helpen. Het bleek 1927 te zijn.

De hr. Verver toonde ons een aantal antieke boeken uit zijn collectie van enkele eeuwen oud, teruggaand tot 1709. Boeken met kaarten en info over plaatsen waaronder ook Bergambacht. Natuurlijk gedrukt met antieke letters en dus moeilijk te lezen soms, maar bijzonder interessant. Uit Schoonhoven meldden zich twee geïnteresseerden om eens te zien hoe

zo'n café verliep. Het werd een leuk gezelschap. Een van hen overhandigde ons ook nog enkele documenten.

Op 24 mei regende het pijpenstelen en dat zorgde ervoor dat zich slechts één bezoeker meldde. Maar dat was dan ook zeer de moeite waard. Met de hr. Koos van den Heuvel, vloog de tijd om, we gingen ver terug in de tijd en we kregen bijzonder veel informatie die mede is verwerkt in het artikel getiteld "Veranderingen" verderop in dit blad.

Activiteiten

Natuurlijk zijn wij weer present op de jaarlijkse braderie op zaterdag 31 augustus. Ook Open Monumentendag gaat ondanks de beperkte mogelijkheden tot bezoeken van gebouwen of objecten in onze kernen, niet ongemerkt voorbij. In Bergambacht kan de toren van de Ned. Herv. Kerk weer worden beklommen en molen Den Arend worden bezichtigd. Wij houden u via de media en onze website op de hoogte.

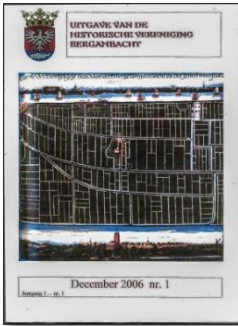
Nieuwe leden.

We mochten 4 nieuwe leden bijschrijven. Een hartelijk welkom aan: Mevr. A. Cornet, De hr. K. Speksnijder, De hr. F.I. Vos en De hr. P. Kleijn. Onze vereniging telt nu 180 leden.

Van de voorzitter.

Bij toeval kwam ik onze eerste uitgave van dit blad tegen. Jaargang 1, nr. 1, december 2006. Dit blad kwam niet zomaar uit de lucht vallen, er was voor die datum al het nodige gebeurd.

Op 24 februari 2005 werd op initiatief van de SCHOK (Stichting Cultuur Historisch Overleg Krimpenerwaard) een vergadering belegd met de deelnemers aan de boerderij inventarisatie. Men wilde de interesse peilen voor het oprichten van een historische vereniging in hun gemeente. De SCHOK werd regelmatig gevraagd of er zo'n vereniging in Bergambacht

bestond. Die was er dus niet. In de meeste andere gemeenten van Krimpenerwaard waren die er intussen wel. Men bleef druk uitoefenen. Zo werd in de gemeentegids van 2006 de vermelding opgenomen “Historische Vereniging Bergambacht in oprichting.” Naar aanleiding van een interview verscheen er op 11 april 2006 een artikel in Het Kontakt met de kop”Historische Vereniging is noodzaak.” De aanleiding waren de bouwplannen die gerealiseerd zouden worden op het voormalige

kasteelterrein. Dit was kennelijk het zetje dat men nodig had om daadwerkelijk een historische vereniging in Bergambacht op te richten. De toenmalige Gemeente Bergambacht bestond toen ook nog uit de dorpen Ammerstol en Berkenwoude en dus zouden die ook onder deze vereniging vallen. Op het voormalige kasteelterrein zouden waarschijnlijk veel archeologische vondsten gedaan kunnen worden en het was dus belangrijk dat daar onderzoek zou worden gedaan. (De archeologische vondsten zijn te bezichtigen in de entreehal van firma Adriaan van Erk aan de Kadijk in Bergambacht.)

Opgraven en enkele vondsten van het kasteelterrein
(foto's Marco Goudriaan)

De historische verenigingen in de Krimpenerwaard zijn voornamelijk opgericht omdat men de maatschappij in aanloop naar het jaar tweeduizend steeds sneller zag veranderen en dat brengt automatisch onrust, vragen en bezinning met zich mee. De Krimpenerwaard met zijn bewoningsgeschiedenis vanaf het jaar duizend is nog nooit verkaveld.

Met zijn slagenpatroon, tiendwegen en fraaie boerderijen met hun soms bijzondere engelenramen, moet zorgvuldig worden omgegaan, was de drijfveer.

Dit historisch besef was niet nieuw. De bekende Rotterdamse architect en schilder/tekenaar J. Verheul Dzn maakte voor 1920 al veel aquarellen in de omgeving van Rotterdam om zo de architectuur van de vele boerderijen vast te leggen voordat de oprukkende stad deze zou doen verdwijnen of opslokken. In zijn boek “Boerderijen in Zuid-Holland uit 1922 staan ook boerderijen uit de Krimpenerwaard. Helaas is er veel verdwenen.

Dit historisch besef moeten wij vasthouden. Er is kort geleden een Stichting Promotie Krimpenerwaard opgericht om de bezoeker/toerist te wijzen op onze mooie cultuur, historische boerderijen en oude stadjes. Er worden QR-codes ontwikkeld. Ook de gratis toeristenkrant wijst ons op allerlei unieke te bezoeken plekjes. In dat kader is het toch vreemd dat we gewoon maar doorgaan met slopen van karakteristieke panden. Een historische vereniging is er niet alleen om leuke lezingen te organiseren en drie keer per jaar een blad uit te geven met verhalen van vroeger. Ze is ook in het leven geroepen om alert te zijn, zodat er niet onnodig cultureel erfgoed zowel boven als onder de grond verdwijnt. **Eenmaal gesloopt is voor altijd weg.**

Ik zag laatst een ansichtkaart van Ammerstol met de oude tol/waaghuisje aan de dijk. In het deurekalf stond het jaartal 1321. Mooie ansichtkaart maar het (middeleeuwse) huisje is wel gesloopt. Soms gaan de dingen zo geleidelijk dat je het nauwelijks in de gaten hebt. Eerst verdwijnt de boenstoep, dan het bakhuisje, de hooiberg, het gesmede hek of hekje ongemerkt en uiteindelijk wordt de hele boerderij gesloopt. In de plaats daarvoor komt dan een prachtig modern huis met veel glas, maar dat totaal niet past in ons historisch landschap. Als vereniging zullen we meer aandacht moeten hebben voor ons rijke verleden. Culturele belangstelling, waardering en aandacht voor het verleden moeten weer speerpunten worden. Gelukkig is er ook iets goeds te melden, de houten bokpalen langs onze oude wegen worden niet vervangen door metalen palen, maar blijven van hout.

(Tip) De Stichting Boerderij en Erf zet zich in voor het behoud van onze traditionele boerderij en kan voorlichting geven over renovatie, verbouwing, restauratie, kleuradvies enz. Deze stichting is een nota aan het voorbereiden over het bouwen van passende woningen achter boerderijen. De zgn. inbreilocaties.

Peter Sluisman.

Het tegeltableau in Tussenlanen 49 (door Peter Sluisman)

Tussenlanen 49
(foto's Roel Botter)

In februari van dit jaar was ik op een vergadering toen iemand naar mij toekwam en zei: “weet jij het telefoonnummer en adres in Bergambacht van diegene die een antieke schoorsteen met gekleurd tegeltableau aanbiedt op Marktplaats? Ik was even stomverbaasd dat zoiets überhaupt nog kon gebeuren, maar goed, het bleek waar te zijn. Het ging om de leegstaande boerderij Tussenlanen 49.

Volgens de inventarisatie van de gemeente zijn de architect en/of opdrachtgever van de bouw niet bekend, maar wel het bouwjaar, nl. 1911. Later is er nog extra stalruimte aangebouwd. De boerderij is wel (door de gemeente) omschreven als karakteristiek voorbeeld van een langgerekt hallenhuis in traditionele baksteenarchitectuur uit het begin van de 20^e

eeuw. Er worden nog diverse waardevolle kenmerken genoemd, maar de boerderij is geen monument.

In de voormalige woonkamer zat de schoorsteen met o.a. het tegeltableau.

Het loszagen van de tegels

Op het eerste gezicht leken de tegels van veel vroeger dan 1911. De stijl van de rand om het tableau is typisch Lodewijk XVI/empire, u moet dan denken ergens tussen 1800 en 1840. Hoe komt het dat deze tegels dan veel later gemaakt zijn?

De mode in 1911 is soms een beetje lastig vast te stellen. In de tweede helft van de 19^e eeuw ontstaan zgn. neostijlen waarbij men teruggreep op voorgaande stijlelementen. Kijk naar het voormalige doktershuis uit 1896 aan de Hoofdstraat in Bergambacht. Daar zijn ook verschillende stijlinvloeden gebruikt. Even voor 1900 ontstaat ook een nieuwe stijl; de Jugendstil of Art Nouveau, met daaropvolgend de Art Deco. Op het platteland blijft men in het algemeen heel traditioneel en zeker de strakke stijlen uit de tweede helft van de 18^e en begin 19^e eeuw blijven favoriet.

Waar kon je destijds tegels kopen? Er waren talloze aardewerk/tegel-fabrieken in Nederland, maar het is niet logisch om tegels in Harlingen te bestellen als je in de Krimpenerwaard woont (maar niets is onmogelijk) Heel lang kon men kiezen tussen Rotterdam en Utrecht. Rotterdam heeft een aantal aardewerkfabrieken gehad, waaronder bijvoorbeeld Piet Hein in Delfshaven. Deze was een van de laatste en is in 1853 gestopt, dus hier kunnen de tegels niet vandaan komen. Veel waarschijnlijker is dat ze uit Utrecht komen van de bekende fabriek Westraven. De aardewerk- en tegelfabriek Westraven uit Utrecht kent een bewogen geschiedenis en gaat terug tot 1661, maar de fabriek met de naam Westraven wordt opgericht in 1845. Ze brandt helaas af in 1904. Ze wordt weer herbouwd, maar gaat failliet in 1918, waarna een doorstart volgt. Toch komt na veel vallen en

opstaan het definitieve einde in 1994. We gaan ervan uit dat de tegels tegelijk met de bouw van de boerderij in 1911 zijn geplaatst en dus bij Westraven vandaan komen. In die tijd worden tegels niet gelijmd, maar met cement bevestigd, zodat daar een niet te onderschatten probleem om de hoek kwam kijken.

De tegels waren te koop zoals ze zich in de boerderij bevonden, dus de koper moest zelf maar zien hoe ze van de schoorsteen af te halen. Nu zijn tegels uit 1911 ongeveer net zo dun als die van tegenwoordig, dus om ze heel van de muur te krijgen was een uitdaging. Gelukkig is er een gespecialiseerd bedrijf in Nederland dat hier kans toe ziet. Ze zijn allemaal ongeschonden en schoon van de muur af gekomen. Nu gaan we kijken of het tableau een plaats kan krijgen in een openbaar gebouw, zodat iedereen er kennis van kan nemen.

Voor onze vereniging een uitzonderlijk avontuur, maar gevolgd door art. 2 lid 1b van onze statuten dat zegt: **De vereniging heeft ten doel het beschermen van historische gebouwen en objecten van geschiedenis en kunst.** Maar laat dit eenmalig zijn, wij spreken de wens uit dat als men dergelijke waardevolle objecten bezit, ze niet op Marktplaats worden gezet. Twijfelt u over de cultuurhistorische waarde ervan, neem dan contact op met onze of een andere historische vereniging.

Veranderingen (door Roel Botter)

Lange tijd was het boerenbedrijf en alles wat daarmee samenhang, zoals smeden, wagenmakers, timmerlieden en dagloners enz. de kurk waar een aanzienlijk deel van de lokale economie op dreef. Was aanvankelijk de hennepcultuur dominant, vanwege de afzet van het product aan zeilmakerijen en touwslagerijen, in de 19^e eeuw werd dit snel minder door de opkomst van stoomaandrijving in de scheepvaart en daarnaast de bodemdaling en de hiermee gepaard gaande vernatting van de gronden. Hennepcultuur werd daardoor steeds moeilijker. Vanaf de 2^e helft van de 19^e eeuw kwam de nadruk meer en meer op de veeteelt te liggen. Dit werd uiteindelijk de belangrijkste inkomstenbron. De welvaart van de boeren nam een grote vlucht rond de jaren '20. Grote hallenboerderijen werden gebouwd en

men schroomde niet om met de verworven rijkdom te pronken. Fraaie engelenramen in de voorgevel waren vaker regel dan uitzondering en de boer ging op zondag in mooi 'gerij' en de boerin getooid met goud en zilver ter kerke. Politieke keuzes leidden er toe dat vanaf de jaren '50 in de 20^e eeuw dit beeld veranderde.

Met mooi gerij ter kerke

Grootschaligheid werd het credo onder aanvoering van Sicco Mansholt en de toenmalige EEG. Inmiddels is dit ook weer ten einde, maar het was het begin van een omslag die nog steeds doorgaat. Er veranderde veel. Een groot aantal boeren hield er

mee op, omdat de benodigde investeringen nooit meer konden worden terugverdiend. Hofsteden werden verkocht, ze bleven wel, maar behielden doorgaans alleen een woonfunctie. In de dorpskern, waar vanouds boerderijen stonden, waren ze bijna allemaal verdwenen. Reed je vroeger door de Boven- of Benedenberg, dan was het een en al boerderij wat de klok sloeg. Nu zijn er nog maar enkele.

Dit ging door me heen toen ik onlangs over de Dijklaan in Bergambacht reed. Bij de voormalige timmerfabriek van Bouter waren borden geplaatst waarop staat aangekondigd dat er vijf kavels grond te koop zijn waar nu nog het oude fabrieksgebouw staat. Wat nog herinnert aan de ooit zo bloeiende

Bergambachtse houtindustrie vervaagt steeds meer. Kon je vroeger vanaf de oostzijde van de Dijklaan over de weilanden kijken en zag je bij helder weer de Euromast in Rotterdam, of de schoorstenen van de Dordtse energiecentrale, nu kijk je niet verder dan een meter of dertig. Daar ligt de grens van een compleet nieuwe wijk. Bouter, Berga, Kleijn, Macdaniël, Samenwerking, het zijn alleen nog namen die de herinnering levend

houden. De gebouwen zijn verdwenen of verbouwd. Maar niet alleen in deze sector heeft de ‘vooruitgang’ toegeslagen. Laten we eens teruggaan naar de jaren '20 van de vorige eeuw toen de crisis het leven hard en grauw maakte. Velen konden met moeite het hoofd boven water houden en mensen bedachten van alles om een centje bij te verdienen. Er werd een venster in de woonkamer aan de straatzijde vrij gemaakt en daarachter een soort etalage gecreëerd waarin een pak koffie, thee, borstels en zeep aangaven dat men een winkeltje was begonnen. In elke dorp vond je wel een aantal van die kruimelaars. Het bracht weinig op, omdat de spoeling dun was. Weinig herinnert nog aan die piepkleine winkeltjes.

Toch zal ik proberen een aantal van hen in de herinnering terug te roepen. De lijst van zulke ondernemers is behoorlijk lang, dus zal ik me moeten beperken. Het gaat tenslotte om het sfeerbeeld van destijds. Aan de Dijklaan, tegenover de toegang naar het watertorent -

Dijklaan 96 en 98

rein staat een dubbel woonhuis met de nrs. 96 en 98. Daar woonden ooit Piet Jongkind en Teus(sie) Bode. Ze dreven beide een handeltje in ongeveer dezelfde waren, kruidenierswaren en huishoudelijke artikelen. Je zou veronderstellen dat ze elkaars concurrenten waren, maar dat bleek volgens een nakomeling van Piet Jongkind nauwelijks het geval. “Ach, ze zaten in hetzelfde schuitje destijds en gunden elkaar wat.” Dat ‘schuitje’ was Timmerfabriek De Concurrent. Sociale zekerheid was een onbekend fenomeen voor de oorlog. Wanneer je werk had was er inkomen. In tijden waarin het minder ging liep je het risico op ontslag en dan zocht je het maar uit. Leven en laten leven was het credo, hoewel dat niet altijd en overal het geval was. Winkeliers beten elkaar soms bijna de strot af voor een nieuwe klant. In mijn jeugd in de jaren '50 zag ik Teussie nog wel eens op zijn transportfiets over de Dijklaan rijden. Voorop de drager stond een vierkante blikken trommel of kist met daarop Van Nelle Koffie en Thee geschilderd. Maar het heeft niet lang geduurd. Uiteindelijk viel de

noodzaak weg en de mogelijkheid om ‘groter te groeien’ was er misschien wel, maar de ambitie ontbrak. Werkloosheidswet en AOW gaven veel rust. De plek waar de Burgemeester Uilkensstraat, de Voorstraat

en de Parallelweg samenkomen heeft een bijnaam die maar weinig inwoners kennen. In de jaren '20 van de vorige eeuw had Tinus Vink hier zijn kruidenierswinkeltje. Op dezelfde plaats ging later Gijs van Driel in een nieuw pand in dezelfde branche verder. In de jaren '60

De winkel van Tinus Vink

dreef hij naast zijn winkel een automatiek, zoals de voorloper van de huidige snackbar werd genoemd. Een kwartje in de gleuf en je trok een kroket, slaatje of een gekookt ei uit de automaat. Gijs had als bijnaam De Koekoek. Toen Cees den Uyl een echte snackbar in het pand begon, moet iemand bedacht hebben dat het niet meer dan vanzelfsprekend was dat deze plek een aparte naam kreeg. Tinus Vink, Gijs de Koekoek, en Cees den Uyl zorgden er voordat het hier vanaf dat moment Het Vogelplein werd genoemd. De naamsbekendheid heeft helaas geen grote vlucht genomen, Maar wellicht helpt dit verhaal een beetje.

Schuin tegenover Tinus Vink was ook weer zo'n winkeltje, (links). Het laatste huis aan de zuidzijde van de Voorstraat, (toen Achterstraat) werd bewoond door de familie Noorlander. Er is slechts één nogal wazige foto van die ik toch laat zien, omdat ook hier het zelfde recept weer van toepassing was: een venster met daarop de

wervende tekst ‘Van Nelle’ en daarachter wat artikelen. Ik schrijf “laatste huis” hoewel van Het Vogelplein gerekend, dit het eerste zou zijn.

Maar een bijkomstigheid van het zoeken naar gegevens voor dit artikel was dat ik ontdekte dat de oneven nummers zich bij oplopende nummering altijd aan de rechterzijde van de straat bevinden en de oneven aan de linkerzijde. Daarom was (nu) nr. 21 het laatste huis. Misschien vertel ik niks nieuws, maar ik laat het toch even weten.

Arie Hamerpagt was een dorpsfiguur die iedereen kende. Hij had een bedrijfje in woninginrichting. Zijn woning met winkel was in de Hoofdstraat tegenover de kapperszaak van Klaas Speksnijder (nu noten- en kaaswinkel). Toen het Engels de reclame beheerste en de Nederlandse taal niet stijf stond van Engelstalige begrippen, hing bij Speksnijder een uithangbord met de sjieke wervende tekst 'Coiffeur.' Hamerpagt was daar natuurlijk ook klant. Hoewel het er op leek dat hij niet de ambitie had om zijn bedrijfje uit te bouwen, was hij volgens velen "behoorlijk op de cinte," een zuinig man dus.

Hoofdstraat met 2^e huis links de woning van Hamerpagt. Rechts 'coiffeur' Speksnijder (jaren '50)

Dat bleek eens op een zaterdagmiddag toen hij in de 'scheerwinkel van Klaas op de bank plaats nam en op zijn beurt wachtte. Vooral op zaterdag

was de klandizie doorgaans wat ouder. Er werd gekletst, gediscussieerd en de lokale politiek werd besproken, waarbij het vaak een vrolijke boel was, temeer omdat Klaas in de gemeenteraad zat en zich veel grappen moest laten welgevallen.

Toen Arie zich die middag bij het gezelschap voegde was de sfeer al uitermate jolig en hoe men er toe kwam kon degene die mij het volgende verhaal vertelde zich niet meer herinneren. Wetende dat voor Arie elke cent er één was, werd hij uitgedaagd. Wanneer hij tien glazen water achter elkaar leeg dronk zouden de overige klanten zijn knipbeurt betalen. Arie zag dat wel zitten, maar bedong erbij dat hij dan ook geschoren moest worden.. De uitdaging werd aangegaan. De eerste glazen waren geen probleem, maar het ging uiteraard steeds moeizamer. Mijn informant: “Man, hij zat er op het laatst gewoon op te kauwen, maar hij ging door, bij het laatste glas plofte hij bijna.”. Maar Arie redde het en werd gratis geknipt en geschoren.

Nee, het haalde de krant niet, wel werd een artikel aan hem gewijd in de Schoonhovense Courant over zijn grote passie: lucifermerken verzamelen. Hij bezat een enorme collectie van over de hele wereld. Aan het eind van het artikel kwam zijn vrouw ook nog even in beeld met een uitsmijter. “Ach, hij vindt het nou eenmaal leuk en ik zit in ieder geval nooit zonder lucifers Hij fietste nog wat jaren door het dorp met een rol vloerbedekking of gordijnen op de drager van zijn transportfiets, maar overleed plotseling eind jaren '60.

Speksnijder is ook al decennia verdwenen. Aan die zijde van de straat is vrijwel niets meer hetzelfde. Overigens: een van mijn broers ging in de scheerwinkel van Klaas ook voor de bijl. Het gezelschap daagde hem uit

en kreeg hem ook zover dat hij zich voor een bepaald bedrag kaal zou laten scheren. Misschien was het tien gulden, meer zal het vast niet geweest zijn. Mijn moeder schrok zich een hartverzakking toen hij met een alpinopet op de achterdeur binnenstapte en die van zijn hoofd nam.'sZondags zat hij met dat alpinopetje op in de kerk, totdat zijn haar weer enigszins was aangegroeid.

In 1952 werd de definitieve huisadressering in Bergambacht ingevoerd. Dat was in 1940 ook al een keer gedaan, maar toen was het een wijziging binnen een bestaand systeem en betrof het alleen de nummers. Tot die tijd was het dorp in wijken verdeeld die liepen van A t/m E. Straatnamen bestonden wel, maar waren niet bepalend voor het postadres. Je woonde bijvoorbeeld op A nr. zoveel. Zelf ben ik geboren op B195, het huidige Dijklaan 18. In het nieuwe systeem bestond de wijkindeling niet meer en was de straatnaam met huisnummer bepalend.

Op de foto hiernaast zien we een woning met het nr. C207. Dat veranderde in 1940 in C 215 en in 1952 kreeg het de definitieve adressering: Voorstraat 15.

Vooraf voor de Hoofdstraat werd alles een stuk overzichtelijker. Hoewel deze in de toenmalige wijk C viel, werden er nogal wat namen gebruikt. Het stuk vanaf Raadhuisstraat tot de huidige Pleinstraat heette Dorpsstraat. Daarna begon de verwarring. Met Breedeweg, Noordeinde en 't Ing van 't Durp werd allemaal hetzelfde bedoeld: vanaf de (toen nog niet)Pleinstraat tot de Viersprong. Alleen 't Ing van 't Durp is lang blijven hangen. Enfin, op dat gedeelte bevond zich ook een clustertje van winkels en neringdoenden, waarvan er nog maar één resteert. De huidige Plusmarkt is een voortzetting van de kruidenierszaak die Arie Looren in de jaren '30 van de vorige eeuw begon. Met zijn toen al vermaarde zakelijk inzicht was hij de eerste in de omtrek die een vorm van zelfbediening introduceerde.

Vóór die tijd al dreef op nr. 108 Piet Slingerland zijn melkhandeltje. Met de schouw haalde hij de melk bij een boer en ventte dat met de hondenkar uit. Verderop, na Looren volgden schilder Henk Veer op nr.114 en vervolgens Klaas van den Heuvel die kruidenierswaren en allerhande

Piet Slingerland op Hoofdstraat 108

andere zaken verkocht. Later verkocht Van den Heuvel het pand aan groenteboer Baartman en verhuisde naar een huis aan de overzijde van de straat, naast bakker Speksnijder. Zijn hart had nooit bij de handel gelegen, maar een noodlottig ongeval met de paard en wagen, waarbij

zijn vader omkwam , dwong hem op 19-jarige leeftijd de handel over te nemen. Er moest tenslotte brood op de plank komen. Toen de mogelijkheid zich voordeed en hij werk kon krijgen op een Bergambachtse timmerfabriek, was de keuze snel gemaakt. Zijn winkeltje heeft toch nog iets opgeleverd waarvan we tegenwoordig nog de vruchten plukken.. Destijds stond fotografie nog in de kinderschoenen. Er waren slechts enkele dorpsgenoten die zich een camera konden veroorloven.. C. Schouten was o.a. zo iemand. Hij heeft veel foto's van de Grote Brand in 1921 gemaakt en van de dichtgevroren Lek in 1929. Klaas van den Heuvel kwam in het bezit van een eenvoudig exemplaar, doordat hij dat als bonus bij elkaar spaarde bij de leverancier van bepaalde waren. We hebben nog een aantal foto's van hem in ons archief.

De winkel op Hoofdstraat C120 van Jacobus van den Heuvel. Links zoon Klaas en rechts een dienstmeisje. De foto is uit 1915. Later kocht Baartman dit pand voor zijn groentenhandel en werd het bewoond door de fam. J. Speksnijder.

De volgende winkel was van Rehorst. Zij handelden in huishoudelijke apparaten en verrichtten elektrotechnisch installatiewerk. Naast Rehorst had Arie Burger zijn kruidenierswinkel. Hij had geen opvolger en stopte op zeker moment. De concurrentie met Looren die bij dezelfde inkooporganisatie Enkabé was aangesloten, zal daar vast mede een rol in hebben gespeeld. Beide panden zijn gesloopt en vervangen door nieuwbouw.

Aan het einde van de Hoofdstraat staat een pand waarin tandarts Van Vlaardingen enige tijd zijn spreekkamer had. Zelf woonde hij toen in boerderij Tussenlanen. Hij verhuisde in de jaren '50 naar de Kadijkselaan waar hij zijn praktijk voortzette. Café De Bijenkorf van 'Han van Kokkies' vormde het sluitstuk van de bebouwing aan de westzijde. Het enige dat nog herinnert aan de kroeg en de slijterij is een Harteveld reclameposter aan de gevel. We steken nu voor een moment over naar de oostzijde van de Hoofdstraat. Daar woonde ooit een markant figuur: Cor Marée. Waarschijnlijk niemand van de huidige generaties zal zijn naam nog bekend in de oren klinken. Bij een enkeling misschien.

Op deze foto uit 1967 zien we links zijn woning huis waar het Volks-wagenbusje staat van (toen) melkboer Potuyt die er toen zijn zaak dreef. Marée had er voor de oorlog, toen het nog Breedeweg heette een ijzer-warehandel, zoals hang- en sluitwerk. Nu staat hier 't Ingse Hof.

Marée was ook een verwoed fotograaf. Hij maakte talloze foto's van zijn zoon Jaap temidden van zijn vrienden, alsof hij voorvoelde dat deze niet oud zou worden. Jaap Marée overleed op jonge leeftijd. Cor Marée liet kort voor de oorlog een woning bouwen waarin later Teunis Speksnijder zijn kledingzaak zou vestigen en waar nu Speksnijder Mode nog steeds haar domicilie heeft. Marée bleef ook in de oorlog fotograferen. Een bekende foto van hem is die van een groep NSB'ers die aan de overzijde van de straat ter hoogte van zijn huis voorbij marcheren en die hij vanuit de bovenverdieping op de plaat vastlegde.

De foto die Cor Marée in 1943 vanuit zijn huis aan de Hoofdstraat maakte. Links op de achtergrond molen Den Arend en rechts het huisje van Jan Bot en een deel van de Chr. School

De uitleg bij de foto is verschillend. De ene keer wordt beweerd dat deze groep is opgehaald na de bevrijding om

ondergebracht te worden in de watertoren, terwijl in een andere versie ze onder begeleiding van een Duitser door het dorp marcheren. Ik denk dat deze laatste versie de juiste is, omdat er geen bewapend escorte van de BS is te zien en bij de foto een notitie staat dat deze uit 1943 of '44 stamt.

Marée was na de oorlog enorm actief bij het organiseren van de feestelijkheden die op Koninginnedag 31 augustus 1945 zouden plaatsvinden. Hij zat in diverse comités en talloze schoolkinderen hielpen hem met het maken van versieringen en bij het ophalen van speelgoed die als prijsjes dienden bij spelletjes enz. Enkele van zijn laatste bekende foto's zijn die van de brand in 1947 in de woningen op de plek waar nu het busstation aan de Parallelweg is. Ook het personeel van Bouter zette hij in 1948 nog op de gevoelige plaat. Daarna werd het stil. Hij leek met de noorderzon vertrokken. Hij liet pas weer van zich horen toen foto's opdoken van het huwelijk van een Bergambachtenaar in Australië. De fotograaf was.... Cor Marée! Hij was vertrokken zonder er veel ruchtbaarheid aan te geven.

Cor had een broer (Piet) die enige tijd in Berkenwoude woonde. Piet Marée zou landelijk bekend worden als schrijver van kinderboeken, grafisch ontwerper, fotograaf, schrijver van knutselboeken, hij was kortom een creatieve duizendpoot. Hij overleed in Tasmanië in 1999 op 96-jarige leeftijd.

Bronnen: Archief Roel Botter.
Koos van den Heuvel.

Notulen van de Algemene Ledenvergadering op 10 april 2024, in De Bibliotheek Bergambacht, Pleinstraat 4, aanvang 20.00h

Aanwezig: Het voltallig bestuur en 26 leden.

1 Opening en vaststelling agenda.

De voorzitter opent om 20.00h de vergadering en heet allen welkom.. Vervolgens geeft hij een toelichting op de keuze van deze locatie, die voor de vereniging een permanent karakter zal hebben. De agenda wordt zonder aanvullende opmerkingen vastgesteld.

2 Ingekomen stukken en mededelingen

De secretaris antwoordt de her Van den Berge op een vraag over de verhoogde contributie i.v.m. de toezending per post van ons verenigingsblad. Hij vindt de verhoging van €10,- per jaar nogal stevig. De secretaris legt uit dat dit slechts geldt voor leden buiten de gemeente die ons blad per post krijgen. Voor leden die het blad via onze eigen bezorgers ontvangen, of in pdf-vorm krijgen toegestuurd, verandert er niets en blijft de contributie €18,- per jaar.

De secretaris herhaalt zijn al eerder uitgesproken verzoek aan de leden om kopij voor ons blad aan te leveren. Het samenstellen van het blad is voor één redacteur een tijdrovende klus.

3 Vaststelling en goedkeuring van de notulen van de A.L.V op 13 april 2023.

Er zijn geen aanmerkingen, zodat de notulen zijn vastgesteld en goedgekeurd.

4 Activiteitenverslag van het voorbije verenigingsjaar

De voorzitter memoreert een groot aantal activiteiten zoals braderie, Open Monumentendag, bestuursvergaderingen, lezingen zowel verzorgd vanuit de vereniging als in samenwerking met de bibliotheek in het kader van de

Hop-activiteiten. Hij geeft aan dat het vinden van interessante sprekers niet eenvoudig is. Hij roept de vergadering op hierin mee te denken. Het bestuur is minimaal bezet. Buiten de drie bekende functies van voorzitter, secretaris en penningmeester, zijn er nog tal van andere zaken die aandacht behoeven. Peter Sluisman is ook contactpersoon bij de SAK (Stichting Archeologie Krimpenerwaard). Aad van de Meijden geeft een toelichting op zijn bemoeienissen met het SCHOK. Gerrit-Anne van Es, als voorlopig vervanger van Huig Markus, richt zich naast de normale verenigingsbezigheden, op zijn woonplaats Berkenwoude.

Bij de toelichting over het aanwijzen van Gemeentelijke Monumenten door de Gemeente Krimpenerwaard, merkt de heer Van den Berge op dat zijn bezwaar tegen de aanwijzing van zijn huis als ‘niet ontvankelijk’ werd afgewezen. De voorzitter zegde toe hierover met de wethouder Cultuur, de hr. Pannekoek, in gesprek te gaan tijdens het jaarlijks overleg met hem.

De hr. Ter Haar geeft aan dat hij zich niet kan vinden in de door de H.V.B gevolgde procedure m.b.t. de door de eigenaar aangevraagde sloopvergunning van de boerderij aan de Bovenberg 84. Er ontstaat een stevige discussie over de al dan niet landschappelijke en cultuurhistorische waarde van het pand. Mevrouw M.van Zoest – Boerboom sluit zich hierbij aan, terwijl de hr. Vink vanuit zijn vaktechnische achtergrond aangeeft dat restauratie zonder meer een optie kan zijn. Omdat de discussie hierover dreigt te verzanden, suggereert Piet Speksnijder om hierover als bestuur nog eens van gedachten te wisselen en het gesprek aan te gaan met de bewoner/eigenaar. Aldus besloten.

5 Financieel jaaroverzicht.

Penningmeester a.i. Piet Speksnijder presenteert de jaarcijfers. Er komen hierover geen vragen vanuit de vergadering..

6 Verslag kascommissie.

Voorzitter kascommissie de hr. Knapper en reservelid de hr. Boom brachten een bezoek aan de penningmeester Hans van Jaarsveld om de boeken over 2023 te controleren. De hr. Knapper leest een korte verklaring voor

waarin hij aangeeft dat de boeken over 2023 akkoord zijn bevonden. Hiermee is het bestuur gedechargeerd voor het financiële beleid 2023.

7 Benoeming nieuwe kascommissie.

De hr. Boom wordt voorzitter, mevr. M. van Zoest-Boerboom wordt reserve en de hr. T.D. van Zoest wordt 2^e reserve.

8 Bestuursverkiezing.

In de vacature die is ontstaan door het aftreden van Huig Markus, heeft het bestuur de hr. Gerrit-Anne van Es gevraagd en bereid gevonden om deze functie op interim-basis te vervullen. Het bestuur draagt hem nu officieel voor als kandidaat bestuurslid. Hij werd bij acclamatie gekozen.

Secretaris Roel Botter moet volgens de statuten na 2 termijnen aftreden, maar is bereid om hier nog een termijn aan vast te maken wanneer zich geen kandidaten melden. Waarvan akte.

Piet Speksnijder wordt herkozen voor een nieuwe termijn. Na het aftreden van Hans van Jaarsveld als bestuurslid heeft Piet zich bereid verklaard zijn taak als penningmeester op zich te nemen. De vergadering is akkoord met alle benoemingen.

9 Rondvraag

Er komen vanuit de vergadering geen vragen.

10 Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering om 21.10h. Na de pauze geeft Roel Botter een presentatie van historische foto's in de serie 'Terug in de tijd.' Dit was aflevering nr. 3

Roel Botter (notulist)

Nagekomen mededelingen.

De Hist. Ver. had bezwaar aangetekend tegen de voorgenomen bouw-

plannen betreffende de boerderij op Bovenberg 84 in Bergambacht. In goed overleg met de eigenaar is besloten het bezwaar in te trekken, omdat voor wat ons betreft, belangrijke elementen zoals engelenraam, bakhuis en authentiek hekwerk bewaard zullen blijven.

Kaatsen in Berkenwoude (door Gerrit-Anne van Es)

De kaatssport stamt al uit de Middeleeuwen, en werd in de gehele Lage Landen bedreven. Niet alleen in dorpen, maar ook in buurtschappen trof je kaatsbanen aan. Op de zondagen, gedurende de zomermaanden, vermaakten de liefhebbers zich hier met de edele kaatssport.

Bij kaatsen werd er gespeeld met een harde met paardenhaar gevulde bal. De Dorpsstraat is hier nog niet verhard; zie ook de luiken voor de ramen om schade te voorkomen

Halverwege de 18e eeuw verminderde de populariteit van het spel, maar in Friesland, en ook in Noord-Holland en Zuid-Holland werd de sport nog actief bedreven. In Berkenwoude, de Achterbroek, en Stolwijk was het zelfs zeer populair. De Schoonhovense Courant van 22 september 1883 meldt:

“BERKENWOUDE, 20 Sept. Wordt ons uit Friesland gemeld, dat daar nog groote liefhebberij voor het kaatsen bestaat, ook hier is de lust er voor bijzonder groot. Bijna iederen Zondag vermaakt men zich er mee, en dat velen hier flinke kaatsers zijn, bleek laatstleden Zondag bij den op nieuw gehouden wedstrijd schitterend, want van de 12 spellen wonnende kaatsers van hier er 11.”

Een advertentie uit de Schoonhovense Courant van oktober 1890 toont dat de kaatsers uit de Achterbroek hun concurrenten uit Stolwijk uitnodigen voor een wedstrijd.

Kaatswedstrijd

*De Kaatsliefhebbers uit den Achterbroek
Noodigen uit de liefhebbers van kaatsen te Stolwijk, om in de
genoemde buurt te komen KAATSEN. De prijs van ieder
spel is gesteld op ÉÉN GULDEN, terwijl in geen geval
vermindering van die prijs wordt toegestaan*

Kaatsen in de
Dorpsstraat in
Berkenwoude.

In Friesland had men kaatsbanen met vaste lengte en breedte, in Zuid-Holland hing het af van de lokale Omstandigheden. Een kaatsbaan werd hier begrensd door twee rijen huizen of een schutting of een rij bomen

of een sloot, al naar de omstandigheden in het dorp. De baan moest wel enigszins geplaveid zijn en werd door twee lijnen, de voorlijn en de bovenlijn, in drie delen verdeeld. De afstand van de voorlijn tot de bovenlijn was 30 tot 40 meter.

Het leidde ook tot overlast, blijkend uit een verslag van een raadsvergadering in Stolwijk waarin een raadslid voorstelt “bij politieverordening te verbieden het voetballen, kaatsen en ballen op openbare wegen of pleinen.” Het voorstel werd slechts met één stem voor verworpen.

Tot slot nog een bericht uit de Franeker Courant van xxxx 1892. 12 geselecteerde Friese kaatsers reizen naar Scheveningen voor een wedstrijd tegen 6 geselecteerde Hollanders. *“De namen der kaatsers uit Holland zijn: A.Oudenes, D.Oudenes en L.Both, allen uit Berkenwoude, G. van Dam, L.A. Stoppelenburg en L. Stoppelenburg, allen uit Stolwijk.*

Bij een wedstrijd tussen Holland en Friesland was het van groot belang waar er gespeeld werd, omdat de spelregels van die partij golden. Door de grote verschillen waren de speelwijzen van beide teams anders. In Friesland was kaatsen veel ‘ruiger.’ De mannen speelden in hun onderbroek en gebruikten alle mogelijke ‘trucs’ om de tegenstander dwars te zitten. Diezelfde Franeker Courant leverde commentaar op *‘Die Hollanders.’ “Gekleed in stijve Zondagse bukskinsche broeken (Bukskin is leer van bokkenvel .red) konden ze zich niet vlug en vrij bewegen... Die Hollandse gasten maakten de indruk van goedaardige buitenlieden, die zich met een onschuldig spel vermaakten.”* De Hollanders dachten daar natuurlijk anders over en hebben met hun edele spel de wedstrijd in Scheveningen waarschijnlijk makkelijk gewonnen.

(Dit artikel is eerder geplaatst in het juninummer van het blad “In en rond De Zwaan” uit Berkenwoude)

Schenking

De Stichting Libertum (voorheen Verzetsmuseum Zuid-Holland) in Gouda is geliquideerd en heeft haar collectie geschonken aan diverse instanties en verenigingen. Ook onze vereniging kreeg enkele items. Twee wandborden die herinneren aan verzet en bevrijding. Op het kleine exemplaar staat de tekst: “Het heilig vuur van uw verzet heeft velen van den dood gered. Krimpenerwaard”

Op het grotere bord de codeboodschap die werd uitgesproken via de BBC, Radio Oranje, gericht aan het verzet in Berkenwoude op de avond dat een wapendropping aanstaande was. “Rozen zijn rood” en onderaan “Berkenwoude 1944” Afgebeeld zijn neerdalende parachutes met wapencontainers.

